

PIGMENTER Gennem TIDEN

PIGMENTER FØR 1700-TALLET

Før det var muligt at fremstille pigmenter kunstigt, var kunstnerens arbejde tæt forbundet med værkstedets materialekundskaber og håndværksmæssige rutiner. Pigmenter, som kunstnerne købte på apoteket eller hos urtekræmmeren, blev fremstillet af mineraler, planter og insekter. I kunstnerens værksted stod lærlinge for at rive pigmenterne og blande dem med et bindemiddel. Fremstillingen af pigmenter var tidskrævende og krævede specialiseret viden, som ofte blev overleveret gennem mesterlære. Kunstnerens palet var derfor begrænset, og farvernes egenskaber – deres dækkeevne, holdbarhed og pris – spillede en afgørende rolle for både billedets opbygning og dets endelige udtryk, og kunstnerens materialevalg var derfor tæt knyttet til tradition, økonomi, symbolik og materialehandel.

DE BLÅ FARVER SOM EKSEMPEL PÅ UDVIKLINGEN

Frem til 1700-tallet havde kunstnerne fire blå pigmenter til rådighed; mineralet azurit, det billigere alternativ smalte, som blev fremstillet af koboltglas, plantefarven indigo samt ultramarin, som blev udvundet af stenen lapis lazuli og var ekstremt kostbart og derfor ofte forbeholdt de vigtigste dele af motivet som f.eks. Jomfru Maris beklædning. Opfindelsen af pigmentet preussisk blå, som kunne fremstilles kunstigt gennem en kemisk proces, skete omkring 1704, hvilket medførte helt nye muligheder. Pigmentet havde en intens blå farve og var relativt billigt. Det betød, at blå ikke længere var en sjælden luksusfarve. Preussisk blå blev hurtigt udbredt i europæisk maleri, grafik og senere også i tryk og tekstilfarvning. Pigmentet har dog vist sig at være følsomt over for lys, hvilket kan resultere i at farven falmer over tid.

EFTER 1700: KUNSTIGT FREMSTILLEDE PIGMENTER OG INTRODUKTIONEN AF TUBEFARVEN

Introduktionen af kunstigt fremstillede pigmenter medførte væsentlige forandringer i malerkunsten. Forandringerne tog fart med 1800-tallets industrielle produktion af nye pigmenter som f.eks. koboltblå, kromgult, kunstig ultramarin, zinkhvidt og cadmiumrødt, som kunne fremstilles i større mængder med mere ensartet kvalitet og større farveintensitet. Det betød, at kunstnere i stigende grad kunne købe færdige farver fra leverandører i stedet for selv at skulle fremstille dem i værkstedet. Udviklingen af nye pigmenter og opfindelsen af metaltuben i midten af 1800-tallet gjorde det muligt at opbevare oliefarve over længere tid og at tage farver og staffelier med ud i naturen.

Før tubefarvens opfindelse opbevarede kunstnerne deres farve i muslingeskaller og senere i tørrede griseblærer. Men når der var prikket hul på blæren tørrede farven hurtigt ud. De kunstigt fremstillede pigmenter var afgørende for det moderne gennembruds interesse for det umiddelbart sete og sansede.

Muslingeskaller til opbevaring af farve. Detalje fra Joris Hoefnagel, *Allegory for Abraham Ortelius*, 1593. Antwerp, Museum Plantin-Moretus, © Museum Plantin-Moretus.

SMK Connect

Tørret griseblære til opbevaring af farve.